

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
30 серпня 2024 року,
протокол № 2

Ректор університету, голова вченої
ради університету, доктор
юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2024 року

м.п.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
для підготовки фахівців на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право

м. Хмельницький
2024

Розробник робочої програми:

Ірина ЛИТВИНЕНКО – доцентка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидатка юридичних наук, доцентка

_____ Ірина ЛИТВИНЕНКО

28 серпня 2024 року

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового права 28 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри _____ Олександр БУХАНЕВИЧ

28 серпня 2024 року

Декан юридичного факультету

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

28 серпня 2024 року

Погоджено методичною радою університету 28 серпня 2024 року, протокол № 1.

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни	–	3
2.	Заплановані результати навчання	–	4
3.	Програма навчальної дисципліни	–	8
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	15
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 15
	4.2.	Аудиторні заняття	– 16
	4.3.	Самостійна робота студентів	– 16
5.	Методи навчання та контролю	–	16
6.	Схема нарахування балів	–	17
7.	Рекомендована література	–	17
	7.1.	Основна література	– 17
	7.2.	Допоміжна література	– 19
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	20

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2. Шифр і назва спеціальності	– 081 Право
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Конституційне право України
5. Код дисципліни	– ОП.081.Б.4
6. Тип дисципліни	– обов'язкова
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший (денна форма)
перший-другий (заочна форма)
10. Семестр	– другий (денна форма)
другий-третій (заочна форма)
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 5,5 / 165
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 68
% від загального обсягу	– 41,2%
лекційні заняття (годин)	– 34
% від обсягу аудиторних годин	– 50 %
семінарські заняття (годин)	– 34
% від обсягу аудиторних годин	– 50%
самостійна робота (годин)	– 97
% від загального обсягу	– 58,8
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 28
% від загального обсягу	– 16,9
лекційні заняття (годин)	– 16
% від обсягу аудиторних годин	– 57,1
семінарські заняття (годин)	– 12
% від обсягу аудиторних годин	– 42,9
самостійна робота (годин)	– 137

% від загального обсягу	– 83,1
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ОП.081.Б.3. Історія держави і права України
2) супутні дисципліни	– ОП.081.Б.2 Теорія держави і права
3) наступні дисципліни	– ОП.081.Б.9 Адміністративне право В.081.Б.3.2 Конституційне право зарубіжних країн В.081.Б.3.3 Конституційний контроль в Україні В.081.Б.Б.3.3 Конституційний контроль в Україні
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Програмні компетентності і заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Конституційне право України» забезпечує досягнення таких компетентностей і результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Бакалавр права»:

Загальні і спеціальні компетентності:

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК6 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, територіальної громади; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК12 Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
- ЗК13 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК14 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- СК1 Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
- СК2 Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.
- СК3 Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
- СК4 Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.
- СК7 Здатність застосовувати норми та інститути конституційного права, адміністративного права і адміністративного процесуального права, цивільного права і цивільного процесуального права, кримінального і кримінального

процесуального права, земельного права, фінансового права, муніципального права, господарського права, сімейного права, трудового права та права соціального забезпечення.

- СК8 Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.
- СК10 Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
- СК11 Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
- СК12 Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
- СК13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
- СК14 Здатність до консультивання з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
- СК15 Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.
- СК16 Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Результати навчання відповідно до стандарту вищої освіти

- РН1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
- РН2 Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
- РН3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- РН5 Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
- РН6 Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
- РН9 Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
- РН10 Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.
- РН12 Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
- РН13 Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
- РН14 Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.
- РН15 Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
- РН16 Використовувати комп'ютерні програми, необхідні у правничій діяльності.
- РН18 Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
- РН19 Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
- РН20 Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
- РН21 Готувати проєкти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.
- РН22 Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях, доводити аргументовану позицію з питань діяльності органів місцевого самоврядування.

***Після завершення вивчення дисципліни
здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:***

1. Знання	
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>	
1.1.	визначати поняття, предмет та метод конституційного права України як галузі права;
1.2.	впорядковувати історію становлення та розвитку науки конституційного права: етапи, школи, основні пріоритети та тенденції розвитку сучасної науки конституційного права;
1.3.	розкривати поняття та сутність конституції;
1.4.	називати етапи розробки та прийняття Конституції України 1996 року;
1.5.	визначати поняття національних меншин, їх права та обов'язки в Україні;
1.6.	визначати поняття, ознаки та конституційно-правові гарантії діяльності політичних партій та громадських об'єднань;
1.7.	розкривати поняття правового статусу людини і громадянина;
1.8.	визначати види та принципи правового статусу людини і громадянина;
1.9.	розкривати поняття прав та свобод людини і громадянина;
1.10.	визначати поняття виборів та виборчого права в об'єктивному та суб'єктивному значенні.
2. Розуміння	
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1.	пояснювати особливості становлення та розвиток конституційного права як галузі права в Україні після здобуття незалежності;
2.2.	класифікувати конституційно-правові інститути та конституційно-правові норми;
2.3.	описувати конституційно-правові відносини та їх склад;
2.4.	ідентифікувати джерела конституційного права України;
2.5.	пояснювати поняття та особливості конституційно-правової відповідальності;
2.6.	ілюструвати методологію та джерела науки конституційного права;
2.7.	характеризувати юридичні властивості Конституції України;
2.8.	розкривати порядок внесення змін до Конституції України;
2.9.	описувати загальні засади конституційного ладу України;
2.10.	розкривати ознаки Україна як суверенної, демократичної, соціальної та правової держави;
2.11.	пояснювати поняття, сутність та принципи громадянства України;
2.12.	розкривати зміст гарантій прав та свобод людини і громадянина;
2.13.	пояснювати правову природу парламенту, місце та роль Верховної Ради України в системі органів державної влади;
2.14.	пояснювати різницю та розкривати зміст законодавчих, установчих, контрольних повноважень Верховної Ради України;
2.15.	розкривати зміст повноважень Президента України;
2.16.	з'ясовувати місце Кабінету Міністрів України в системі органів державної влади України;
2.17.	визначати конституційні засади діяльності адвокатури;
2.18.	виділяти повноваження Конституційного Суду України;
2.19.	розкривати види та статус адміністративно-територіальних одиниць в Україні;
2.20.	визначати поняття та юридичну природу місцевого самоврядування в Україні.
3. Застосування знань	
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1.	виявляти підстави виникнення, зміни, припинення конституційно-правових відносин;

3.2.	застосовувати джерела конституційного права України до конкретних ситуацій;
3.3.	ілюструвати форми реалізації Конституції України;
3.4.	окреслювати порядок утворення та легалізації релігійних організацій, порядок реалізації прав та обов'язків релігійних організацій;
3.5.	розкривати зміст основних прав та свобод іноземців та осіб без громадянства в Україні, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту;
3.6.	застосовувати норми законодавства щодо визначення порядку набуття, втрата та позбавлення в Україні статусу біженця, статусу особи, яка потребує додаткового захисту, або тимчасового захисту;
3.7.	вирішувати конкретні ситуації щодо набуття та припинення громадянства України;
3.8.	застосовувати виборче законодавство до вирішення конкретних правових ситуацій;
3.9.	визначати особливості підготовки та набрання чинності актами глави держави;
3.10.	розкривати конституційні засади здійснення судочинства;
3.11.	розкривати конституційно-правовий статус прокуратури в Україні;
3.12.	реконструювати стадії та порядок здійснення конституційного провадження;
3.13.	розмежовувати поняття «державний устрій», «політико-територіальний устрій», «національно-територіальний устрій», «адміністративно-територіальний устрій (поділ)»;
3.14.	розкривати особливості правового статусу місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, старост, депутатів місцевих рад.
4. Аналіз	
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1.	розрізняти конституцію юридичну та фактичну, формальну та матеріальну;
4.2.	аналізувати роль та місце конституційного права в системі національного права України;
4.3.	класифікувати конституцій за різними критеріями, їх формою та структурою;
4.4.	розмежовувати поняття правової охорони Конституції України у широкому та вузькому значенні;
4.5.	розмежовувати поняття «конституційне право» та «державне право»;
4.6.	аналізувати зміст конституційного права на об'єднання;
4.7.	розкривати поняття та конституційні принципи правового статусу людини і громадянина в Україні;
4.8.	розмежовувати поняття «людина», «особа», «громадянин», «іноземець», «особа без громадянства», «біженець» як конституційно-правові категорії;
4.9.	розрізняти конституційно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні;
4.10.	виділяти загальні та юридичні гарантії прав та свобод людини і громадянина, розкривати їх зміст;
4.11.	оцінювати практику проведення виборів та референдумів в Україні;
4.12.	порівнювати переваги та недоліки виборчих систем та їх застосування в Україні;
4.13.	аналізувати особливості правового статусу Голови та заступників Голови Верховної Ради України, депутатських фракцій і груп, коаліції депутатських фракцій, комітетів, тимчасових спеціальних та слідчих комісій, порядок їх формування та повноваження;
4.14.	визначати конституційно-правовий статус народного депутата України;
4.15.	видаляти повноваження Кабінету Міністрів у відносинах з органами виконавчої влади, з Президентом України, з Верховною Радою України та інші;
4.16.	розмежовувати порядок прийняття рішень та дачі висновків Конституційним Судом України;
4.17.	аналізувати зміст статутів територіальних громад.

5. Синтез	
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1.	узагальнювати ознаки України за формою правління та державного устрою;
5.2.	встановлювати заходи відповідальності, які можуть бути застосовані до іноземців та осіб без громадянства в Україні;
5.3.	класифікувати конституційні права та свободи людини і громадянина;
5.4.	пояснювати зміст конституційних обов'язків людини і громадянина;
5.5.	класифікувати види та типи виборів та виборчих систем в Україні;
5.6.	упорядковувати порядок прийняття рішень Верховною Радою України;
5.7.	встановлювати послідовність стадій законодавчого процесу;
5.8.	окреслювати місце Президента України в системі органів державної влади України;
5.9.	пояснювати поділ повноважень виконавчих органів місцевих рад на власні (самоврядні) та делеговані.
6. Оцінювання	
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1.	встановлювати підстави конституційно-правової відповідальності та конституційно-правові санкції;
6.2.	пояснювати передумови та наслідки конституційної реформи;
6.3.	передбачати подальші перспективи вдосконалення конституційного законодавства;
6.4.	оцінювати механізми гарантування прав національних меншин в Україні;
6.5.	становлювати особливості конституційно-правового режиму іноземців та осіб без громадянства в Україні;
6.6.	оцінювати ефективність законодавчого процесу;
6.7.	пояснювати особливості правового статусу центральних та місцевих органів виконавчої влади;
6.8.	робити висновок про соціальне призначення судової влади в Україні;
6.9.	оцінювати ефективність конституційних гарантій незалежності та недоторканості суддів;
6.10.	порівнювати статусу Конституційного Суду України та інших судів;
6.11.	з'ясовувати передумови та напрямки проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні;
6.12.	пояснювати особливості проходження служби в органах місцевого самоврядування;
6.13.	оцінювати можливі підстави відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою.
7. Створення (творчість)	
<i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатомірності та альтернативності сучасної культури)</i>	
7.1.	розробляти проекти статутних документів політичних партій та громадських об'єднань;
7.2.	складати проекти звернень до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
7.3.	розробляти проекти законопроектів на задану тематику;
7.4.	готувати проекти процедурно-процесуальних актів Верховної Ради України;
7.5.	розробляти проекти актів Президента України;
7.6.	складати проекти конституційного подання, конституційного звернення та конституційної скарги;
7.7.	пропонувати юридичне обґрунтування до проектів рішень та висновків Конституційного Суду України;
7.8.	розробляти проекти рішень місцевих рад, розпоряджень сільських, селищних, міських голів та інших актів органів місцевого самоврядування.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Конституційне право України як галузь права, наука та навчальна дисципліна

Поняття, предмет та метод конституційного права України як галузі права. Розмежування понять «конституційне право» та «державне право». Становлення та розвиток конституційного права як галузі права в Україні після здобуття незалежності.

Роль та місце конституційного права в системі національного права України. Функції конституційного права як галузі права. Принципи конституційного права України.

Система конституційного права України. Конституційно-правові інститути: поняття, види. Конституційно-правові норми: поняття, загальні та особливі ознаки, класифікація конституційно-правових норм.

Конституційно-правові відносини: поняття, особливості, види. Склад конституційно-правових відносин. Суб'єкти конституційно-правових відносин: поняття, загальна характеристика. Об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки. Зміст конституційно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни, припинення конституційно-правових відносин.

Джерела конституційного права України: поняття, ознаки та вимоги до джерел. Система джерел конституційного права України.

Конституційно-правова відповідальність: поняття та особливості. Суб'єкти, форми та підстави конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правові санкції: поняття та види.

Поняття, предмет та система науки конституційного права. Функції та роль науки конституційного права.

Історія становлення та розвитку науки конституційного права: етапи, школи, основні пріоритети та тенденції розвитку сучасної науки конституційного права. Видатні вчені-конституціоналісти.

Методологія науки конституційного права. Джерела науки конституційного права.

Конституційне право як навчальна дисципліна: мета, зміст, місце в системі правової освіти.

Тема 2. Основи вчення про Конституцію України

Поняття та сутність конституції. Конституція юридична та фактична, формальна та матеріальна. Періодизація світового конституційного розвитку.

Функції конституції. Об'єкт та межі конституційного регулювання.

Класифікація конституцій, їх форма та структура.

Історія новітнього конституційного розвитку в Україні (з 1990 року). Етапи розробки та прийняття Конституції України 1996 року. Передумови та наслідки конституційної реформи. Подальші перспективи вдосконалення конституційного законодавства.

Юридичні властивості Конституції України. Структура та зміст Конституції України.

Поняття та форми реалізації Конституції України. Тлумачення Конституції України.

Правова охорона Конституції України: поняття, принципи, суб'єкти здійснення. Елементи правової охорони Конституції України. Порядок внесення змін до Конституції України.

Конституція і конституціоналізм. Поняття, сутність та характерні ознаки конституціоналізму як політико-правового явища.

Тема 3. Загальні засади конституційного ладу України

Поняття конституційного ладу. Розмежування конституційного та державного ладу. Ознаки та захист конституційного ладу України.

Засади конституційного ладу України: загальна характеристика.

Характеристика форми української держави. Ознаки, як характеризують Україну як парламентсько-президентську республіку. Унітарний державний устрій України: ознаки, особливості.

Україна як суверенна та незалежна держава. Україна як демократична держава. Україна як соціальна та правова держава.

Україна як національна держава. Поняття та сутність національної держави, її роль в консолідації та розвитку української нації. Правові основи державної політики щодо українців, які проживають за межами держави.

Поняття та принципи правового статусу національних меншин (спільнот) в Україні. Поняття національних меншин (спільнот), їх права та обов'язки в Україні. Механізми гарантування прав національних меншин (спільнот) в Україні.

Забезпечення функціонування української мови як державної. Заходи забезпечення стандартів державної мови. Повноваження та порядок роботи Національної комісії зі стандартів державної мови. Заходи захисту державної мови. Статус, завдання, повноваження Уповноваженого із захисту державної мови.

Державні символи України: Державний герб України, Державний прапор України, Державний гімн України, їх нормативно-правове закріплення та охорона. Інші атрибути української державності: офіційна назва держави, столиця держави, національна грошова одиниця тощо.

Тема 4. Конституція України та громадянське суспільство

Поняття та елементи громадянського суспільства в Україні. Сфери дії громадянського суспільства. Політична, економічна та ідеологічна багатоманітність як засади конституційного ладу та громадянського суспільства. Взаємозв'язок держави та громадянського суспільства.

Зміст конституційного права громадян України на об'єднання. Громадські формування як елемент громадянського суспільства в Україні, їх роль та значення. Поняття, ознаки та конституційно-правові гарантії діяльності політичних партій та громадських об'єднань (громадських організацій та громадських спілок).

Принципи та обмеження щодо утворення і діяльності політичних партій та громадських об'єднань. Порядок утворення та легалізації політичних партій і громадських об'єднань.

Припинення діяльності громадських формувань. Державний контроль за діяльністю політичних партій. Відповідальність політичних партій та громадських об'єднань.

Конституційне право на свободу світогляду та віросповідання. Правовий статус та види релігійних організацій в Україні. Особливості створення та функціонування релігійних організацій в Україні. Права та обов'язки релігійних організацій в Україні. Принципи державної політики щодо релігій в Україні.

Тема 5. Основи конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні

Поняття правового статусу людини і громадянина. Концепції (підходи) щодо правового статусу особи. Види правового статусу людини і громадянина. Людина, особа, громадянин, іноземець, особа без громадянства, біженець як конституційно-правові категорії. Конституційні принципи правового статусу людини і громадянина в Україні: поняття, зміст.

Поняття та сутність громадянства України. Становлення та розвиток інституту громадянства в Україні. Принципи громадянства України. Належність до громадянства України.

Набуття громадянства України: поняття, підстави. Прийняття як одна з підстав набуття громадянства України: поняття, умови. Особи, які не приймаються до громадянства України. Особливостях набуття громадянства дітьми.

Припинення громадянства України: поняття, підстави.

Повноваження державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства. Перелік, вимоги щодо оформлення та порядок подання документів для встановлення та перевірки належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, для виходу з громадянства України, для припинення громадянства України внаслідок його втрати.

Особливості провадження, вирішення питань та виконання прийнятих рішень з питань громадянства України уповноваженими органами.

Правові основи державної політики щодо українців, які проживають за кордоном (закордонних українців).

Конституційно-правовий режим іноземців та осіб без громадянства в Україні. Категорії іноземців та осіб без громадянства, що перебувають на території України. Правове регулювання імміграції. Основні права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Україні. Обмеження, обов'язки та відповідальність іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Конституційно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні. Набуття, втрата та позбавлення в Україні статусу біженця, статусу особи, яка потребує додаткового захисту. Підстави та порядок надання тимчасового захисту в Україні. Права та обов'язки біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.

Поняття та правовий статус внутрішньо переміщених осіб.

Тема 6. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні

Поняття прав та свобод людини і громадянина. Історія становлення та нормативного закріплення прав людини. Конституційні права і свободи. Права людини і права громадян: співвідношення понять. Межі основних прав та свобод людини, законні випадки та умови обмеження прав та свобод людини і громадянина.

Система конституційних прав та свобод людини і громадянина: поняття та критерії класифікації.

Загальна характеристика особистих (громадянських), політичних, соціальних, економічних, культурних та екологічних прав та свобод людини і громадянина.

Конституційні обов'язки людини і громадянина: поняття, види.

Гарантії прав та свобод людини і громадянина: поняття, види. Загальні та юридичні гарантії прав та свобод людини і громадянина. Поняття та загальна характеристика конституційних гарантій прав та свобод людини і громадянина.

Організаційно-правовий механізм забезпечення прав людини: поняття та елементи. Органи судової та виконавчої гілок влади в механізмі захисту прав людини. Інститут парламентського уповноваженого в механізмі захисту прав людини: поняття, становлення в Україні. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Порядок та правові наслідки звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, акти реагування омбудсмена.

Тема 7. Форми безпосередньої демократії в Україні

Поняття, значення та функції безпосередньої демократії (народного волевиявлення) в Україні. Класифікація форм безпосередньої демократії (народного волевиявлення) в Україні.

Поняття та соціальне призначення виборів в Україні. Типи та види виборів в Україні.

Поняття виборчого права в об'єктивному та суб'єктивному значенні. Конституційні принципи виборчого права в Україні. Виборче законодавство: загальна характеристика Виборчого кодексу України.

Поняття та види виборчих систем та їх застосування в Україні щодо різних типів виборів.

Поняття, значення та види референдумів в Україні. Практика проведення референдумів в Україні. Всеукраїнський референдум: поняття, види, предмет. Місцевий референдум: поняття, предмет. Проблеми нормативного регулювання організації та проведення референдумів в Україні.

Поняття та засади виборчого процесу в Україні. Суб'єкти виборчого процесу в Україні.

Територіальна організація виборів. Єдиний загальнодержавний виборчий округ. Порядок утворення територіальних виборчих округів, виборчих дільниць.

Виборчі комісії: поняття, види, статус. Вимоги, які висуваються до членів виборчої комісії, їх права та обов'язки. Статус Центральної виборчої комісії та її роль в організації та проведенні виборів.

Списки виборців: порядок складання та уточнення. Поняття, завдання, органи Державного реєстру виборців. Порядок ведення та використання персональних даних Державного реєстру виборців.

Передвиборна агітація: поняття та основні форми.

Офіційні спостерігачі: особливості правового статусу та роль у виборчому процесі.

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу. Порядок оскарження до суду та до виборчої комісії, особливості розгляду справ, прийняття та виконання рішень.

Порядок організації і проведення виборів Президента України, виборів народних депутатів України, місцевих виборів.

Етапи виборчого процесу для кожного з типів виборів: висування та реєстрація кандидатів; особливості утворення виборчих комісій; проведення передвиборної агітації; складання списків виборців, їх перевірка та уточнення; голосування у день виборів; особливості підрахунку голосів виборців, встановлення підсумків голосування, результатів виборів та їх офіційне оголошення (оприлюднення); завершення виборчого процесу.

Тема 8. Верховна Рада України

Поняття та ознаки державної влади. Поняття та ознаки державної влади. Система органів державної влади. Поняття державно-владних повноважень. Розмежування понять «компетенція», «предмети відання», «повноваження».

Правова природа парламенту, поняття та становлення парламентаризму в Україні. Місце та роль Верховної Ради України в системі органів державної влади. Ознаки Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні. Склад та строк повноважень Верховної Ради України.

Порядок формування Верховної Ради України. Набрання та припинення повноважень Верховною Радою України. Чергові та позачергові вибори до Верховної Ради України: підстави та строки проведення.

Функції та повноваження Верховної Ради України: законодавчі, установчі, контрольні. Питання, які вирішуються виключно законами України.

Керівні посадові особи Верховної Ради України: правовий статус Голови та заступників Голови Верховної Ради України, їх повноваження, порядок обрання та відкликання з посади.

Депутатські фракції, депутатські групи, коаліція депутатських фракцій: принципи, умови та порядок формування, засади діяльності. Погоджувальна рада депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України. Комітети та комісії Верховної Ради України: статус, склад, порядок формування, організація роботи.

Конституційно-правовий статус народного депутата України: принципи статусу, дострокове припинення повноважень народних депутатів. Права та обов'язки народних депутатів України. Депутатський запит і депутатське звернення. Гарантії діяльності народних депутатів України. Порядок притягнення народного депутата до відповідальності.

Організація роботи Верховної Ради України. Регламент Верховної Ради України: загальна характеристика.

Поняття, види, порядок скликання сесій Верховної Ради України. Перша сесія Верховної Ради України нового скликання. Чергові та позачергові сесії, їх організація та проведення. Пленарні засідання Верховної Ради України: організація, ведення, порядок розгляду питань. Планування роботи Верховної Ради України.

Види, способи та організація голосування на пленарних засіданнях Верховної Ради України.

Поняття та види рішень Верховної Ради України. Порядок прийняття рішень Верховною Радою України. Акти Верховної Ради України. Поняття та класифікація законів.

Конституційні основи законодавчої процедури. Поняття суб'єктів законодавчої ініціативи. Стадії законодавчої процедури. Порядок внесення та відкликання законопроектів. Розгляд законопроектів за процедурою трьох читань. Підписання закону, процедурні наслідки застосування Президентом України вето. Набрання чинності законами України. Особливості прийняття постанов та інших актів Верховної Ради України.

Розгляд Верховної Ради України питань за спеціальними процедурами: перелік, особливості.

Тема 9. Президент України

Правова природа, роль та місце інституту глави держави в правовій системі України. Становлення інституту президента в Україні. Місце Президента України в системі органів державної влади України.

Загальні положення конституційно-правового статусу Президента України. Гарантії забезпечення законності влади Президента України. Порядок обрання Президента України та строк його повноважень.

Припинення повноважень Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Особлива процедура усунення Президента України з поста (імпичмент).

Повноваження Президента України: представницькі повноваження, повноваження у сфері законодавчої, виконавчої та судової влади, у сфері національної безпеки та оборони, інші групи повноважень. Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.

Акти Президента України: форми, порядок внесення, підписання, оприлюднення та набрання ними чинності. Поняття контрасигнування актів глави держави.

Апарат глави держави: правовий статус Офісу Президента України.

Тема 10. Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади

Поняття та ознаки виконавчої влади. Функції виконавчої влади. Система органів виконавчої влади в Україні.

Місце Кабінету Міністрів України в системі органів державної влади України. Склад Кабінету Міністрів України, статус та вимоги до членів Кабінету Міністрів. Порядок формування Кабінету Міністрів України, особливості призначення Прем'єр-міністра України, інших членів Кабінету Міністрів України.

Припинення повноважень Кабінету Міністрів України: складання повноважень перед новообраною Верховною Радою України, дострокове припинення повноважень (відставка) Кабінету Міністрів України, звільнення з посади члена Кабінету Міністрів України

Конституційні повноваження Кабінету Міністрів України. Повноваження Кабінету Міністрів у відносинах з органами виконавчої влади, з Президентом України, з Верховною Радою України та інші.

Повноваження Прем'єр-міністра України. Організація роботи Кабінету Міністрів України, засідання Кабінету Міністрів України. Повноваження Секретаріату Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України: поняття, види, порядок підготовки, прийняття та набрання чинності.

Центральні органи виконавчої влади: поняття та система. Порядок утворення, повноваження та організація діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

Місцеві органи виконавчої влади: поняття та система. Порядок формування, повноваження та організація діяльності місцевих державних адміністрацій. Організаційні аспекти діяльності місцевих державних адміністрацій.

Тема 11. Конституційні засади функціонування судової влади в Україні

Поняття та соціальне призначення судової влади в Україні. Ознаки судової влади: самостійність, виключність, підзаконність та повнота судової влади. Функції судової влади.

Конституційні засади судоустрою в Україні. Порядок утворення, реорганізації та ліквідації судів.

Система судоустрою в Україні: поняття та принципи побудови. Система загальних та спеціалізованих судів. Верховний Суд: структура, повноваження та організація діяльності.

Поняття правосуддя. Судочинство як процесуальна форма здійснення судової влади. Конституційні засади здійснення судочинства.

Конституційно-правовий статус суддів. Конституційні гарантії незалежності та недоторканості суддів. Порядок призначення та обрання на посаду судді. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя.

Конституційні засади суддівського самоврядування.

Конституційно-правовий статус прокуратури. Місце прокуратури в системі органів державної влади України. Система та порядок формування органів прокуратури. Повноваження органів прокуратури в Україні.

Конституційні засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні.

Тема 12. Конституційний Суд України

Поняття та становлення конституційної юрисдикції в Україні. Становлення органу конституційної юрисдикції в Україні. Місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади, порівняльна характеристика статусу Конституційного Суду України та інших судів системи судоустрою України.

Склад та порядок формування Конституційного Суду України. Порядок призначення суддів Президентом України, Верховною Радою України та з'їздом суддів. Вимоги до суддів Конституційного Суду України та строк їх повноважень. Порядок набуття, припинення повноважень, підстави звільнення з посади судді, гарантії діяльності.

Повноваження Конституційного Суду України. Розмежування поняття конституційного контролю та конституційної юрисдикції.

Статус Голови Конституційного Суду України та його заступників. Велика палата, сенати, колегії Конституційного Суду України: порядок формування, повноваження. Організація роботи Конституційного Суду України. Спеціальні пленарні засідання та засідання Суду: підстави та порядок скликання.

Конституційне провадження: поняття, стадії. Суб'єкти та зміст конституційного подання, конституційного звернення, конституційної скарги. Строки конституційного провадження. Порядок розгляду справ у Конституційному Суді України.

Порядок ухвалення рішень і надання висновків Конституційного Суду України. Підстави для визнання Конституційним Судом України правових актів неконституційними.

Акти Конституційного Суду України: види, вимоги, офіційне оприлюднення, виконання.

Тема 13. Територіальний устрій України

Територія держави як об'єкт конституційно-правового регулювання. Державна територія України: поняття, склад. Державний кордон України.

Поняття територіального устрою України. Розмежування понять «державний устрій», «політико-територіальний устрій», «національно-територіальний устрій», «адміністративно-територіальний устрій (поділ)».

Засади (принципи) територіального устрою України.

Система адміністративно-територіального устрою України. Види та статус адміністративно-територіальних одиниць. Особливості правового статусу міста Києва.

Передумови, напрямки та стан реформування адміністративно-територіального устрою.

Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим. Історичні та політичні передумови створення Автономної Республіки Крим. Особливості правового режиму тимчасово окупованої території України.

Тема 14. Місцеве самоврядування в Україні

Поняття та юридична природа місцевого самоврядування в Україні. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. Теорії місцевого самоврядування. Принципи (загальні та спеціальні), завдання та функції місцевого самоврядування в Україні.

Основи місцевого самоврядування в Україні. Правові основи місцевого самоврядування: міжнародно-правові, конституційні, законодавчі, сфера правового регулювання Статуту територіальної громади.

Матеріально-фінансові основи: поняття та склад комунальної власності, механізми формування та виконання місцевих бюджетів. Територіальна та організаційна основи місцевого самоврядування в Україні.

Система місцевого самоврядування в Україні. Поняття територіальної громади. Форми безпосереднього волевиявлення територіальної громади: поняття та особливості проведення місцевих референдумів, загальних зборів громадян за місцем проживання, місцевих ініціатив, громадських слухань.

Порядок добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст та приєднання до об'єднаних територіальних громад.

Органи самоорганізації населення: порядок утворення, повноваження, організація діяльності.

Правовий статус сільських, селищних, міських, районних в місті рад: порядок формування, повноваження, структура, організація роботи.

Особливості правового статусу районних та обласних рад.

Депутати місцевих рад: засади правового статусу, набуття та припинення повноважень, права та обов'язки, гарантії діяльності. Депутатське звернення, депутатський запит та депутатське запитання як форми реагування депутата місцевої ради.

Правовий статус сільського, селищного, міського голови: порядок обрання, повноваження, підстави дострокового припинення повноважень. Особливості правового статусу старости як посадової особи місцевого самоврядування.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад: порядок формування, повноваження, структура, організація роботи. Поділ повноважень на власні (самоврядні) та делеговані.

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування: поняття, види, порядок прийняття.

Служба в органах місцевого самоврядування. Види та класифікацію посад в органах місцевого самоврядування. Принципи служби в органах місцевого самоврядування. Порядок прийняття на службу в органи місцевого самоврядування та обмеження, з цим пов'язанні, підстави припинення служби в органах місцевого самоврядування. Права та обов'язки посадових осіб місцевого самоврядування.

Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, фізичними та юридичними особами.

Підставами дострокового припинення повноважень місцевої ради, сільського, селищного, міського голови, старости, органу самоорганізації населення.

Гарантії місцевого самоврядування: поняття, види. Захист прав місцевого самоврядування. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Семін.	Лабор.	Ін. зав.	СРС		Лекції	Семін.	Лабор.	Ін. зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Конституційне право України як галузь права, наука та навчальна дисципліна	12	4	2	–	–	6	12	1	–	–	–	11
2.	Основи вчення про Конституцію України	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
3.	Загальні засади конституційного ладу України	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
4.	Конституція України та громадянське суспільство	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
5.	Основи конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні	13	2	4	–	–	7	13	2	1	–	–	10
6.	Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
7.	Форми безпосередньої демократії в Україні	15	4	4	–	–	7	15	1	1	–	–	13
8.	Верховна Рада України	15	4	4	–	–	7	15	2	1	–	–	12
9.	Президент України	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
10.	Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
11.	Конституційні засади функціонування судової влади в Україні	10	1	2	–	–	7	10	1	–	–	–	9
12.	Конституційний Суд України	10	1	2			7	10	1	1	–	–	8
13.	Територіальний устрій України	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
14.	Місцеве самоврядування в Україні	13	4	2	–	–	7	13	1	1	–	–	11
	Усього годин:	165	34	34	–	–	97	165	16	12	–	–	137

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні, лабораторні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів денної форми навчання включає завдання до тем. Самостійна робота студентів заочної форми включає виконання контрольної роботи.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Виконання індивідуальних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
- 2) розв'язування тестових завдань;
- 3) вирішення ситуаційних завдань;
- 4) розв'язування задач із заданою фабулою;
- 5) складання окремих видів документів;
- 6) повідомлення про виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

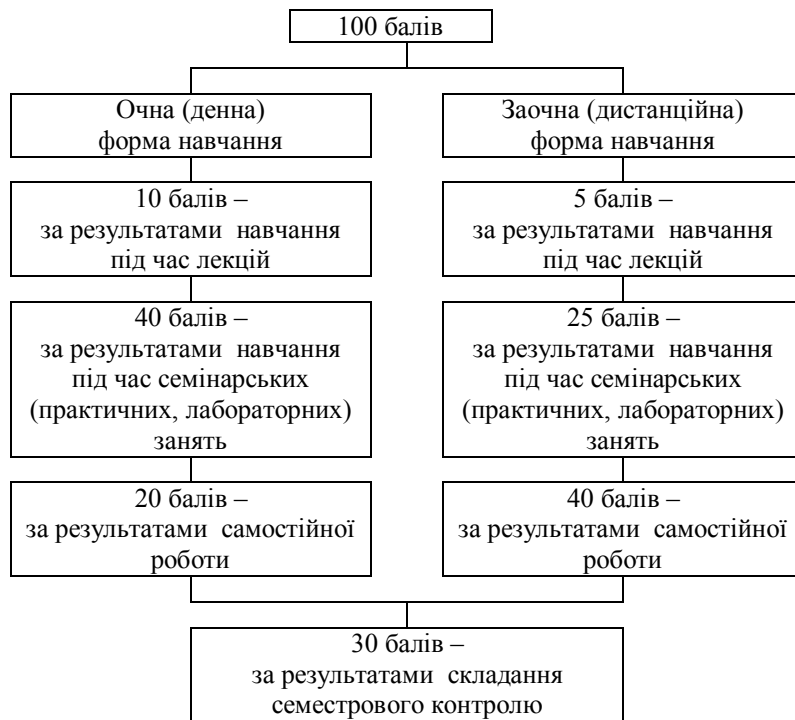
- 1) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 2) захист підготовленого публічного виступу;
- 3) перевірка виконання індивідуальних завдань;
- 4) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;
- 5) виконання поточних контрольних робіт.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену. Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю наведений в підрозділі 1.6.. навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування студентам балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на мал.

Вивчення навчальної дисципліни

6.2. Обсяг та порядок обрахунку балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. *Законодавство України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет від 16.07.1990. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. №38. Ст. 502. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
4. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
5. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
6. Про політичні партії: Закон України від 5.04.2001. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
7. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
8. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
9. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8.07.2011. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
10. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>

11. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
12. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2020. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n4124>
13. Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
14. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.1995. в ред. від 22.12.2005. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0>
15. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 (в ред. від 22.03.2001) *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790>
16. Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент): Закон України від 10.09.2019. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20>
17. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
18. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
19. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
20. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
21. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
22. Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України Закон України від 28.07.2023. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text>
23. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
25. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15>
26. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7.06.2001. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
27. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 02.05.2023. (набуває чинності через шість місяців після припинення воєнного стану). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
28. Бабін І. І., Білоскурська О. В. Конституційне право: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4717/Zam_H-089_Babin_Biloskurs%27ka_For_On%20Line.pdf?sequence=1&isAllowed=y
29. Бисага Ю.М., Гомонай В.В., Чечерський В.І., Васильчук Л.Б., Греца С.М. Конституційно-процесуальне право України: Підручник (видання перероблене, доповнене та вдосконалене). Ужгород: РІК-У, 2024. 436 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/66632/1/KPP.pdf>
30. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 4: Конституційне право /редкол.: Ю. Г. Барабаш (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2023. 1080 с. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/115882976.pdf>
31. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2021. 592 с.

- URL: https://library.nlu.edu.ua/images/files/p_KPU-2021.pdf
32. Конституційне право України. Академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл.: У 2 т. / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького / заг. ред. Ю.С. Шемшученко. Т. 2. К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2008. 800 с.
 33. Конституційне право України: навч.-метод. посібник. Електронний ресурс / Д. С. Терлецький, М. В. Афанасьєва, Ю. Д. Батан та ін. ; за заг. ред. Д. С. Терлецького. Одеса: 2020. 242 с. URL: <http://dSPACE.onua.edu.ua/handle/11300/12412> DOI 10.32837/11300.12412
 34. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/9/d/489959_1.pdf
 35. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с. URL: https://www.academia.edu/61226086?email_work_card=view-paper
 36. Конституційне право: підручник. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука; О. С. Бакумов, Л. Д. Варунц, Т. І. Гудзь та ін.; передм. М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с. URL: <https://dSPACE.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/003bb7e5-2546-4c64-b171-a5ea1cec7152/content>
 37. Конституція України. Науково-практичний коментар / [редкол.: Р. О. Стефанчук (співголова), О. В. Петришин (співголова), Ю. Г. Барабаш та ін. ; вступ. сл. В. Зеленського] ; за заг. ред. Р. О. Стефанчука й О. В. Петришина ; Нац. акад. прав. наук України ; Конст. Суд України. Харків : Право, 2024. 1176 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=5298&download_id=1847&srsId=AfmBOoqvXhdip9W4AsvSDqfKV2bSjw7UvkqP9ABUyKR1Iz5DXFEqqIjQ
 38. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посібник. 4-е вид. К.: Атіка, 2007. 568 с.
 39. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України. Академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл.: У 2 т. / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького / ред. В. Ф. Погорілко Т.1. К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2006. 544 с.
 40. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. 4-те вид., переробл. та доопр.. К.:Видавництво «Ліра-К», 2012. 576 с.
 41. Практикум з Конституційного права: навчальний посібник / кол. авт.; за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. Р. Наливайко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 604 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/2578/1/%d0%9a%d0%9f_%d0%9d%d0%90%d0%92%d0%a7_%d0%9f%d0%9e%d0%a1%d0%91_23.09.2018.pdf
 42. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. 2-ге вид., стереотип., Київ: Юрінком Інтер, 2023. 556 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/1bac_pravo/Konstytutsiyne-pravo_2023.pdf
 43. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. Київ : НАДУ, 2016. 616 с. URL: <https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12053.pdf?srsId=AfmBOoqF31H0PgWcrekgAfU0Zik5oLM6JuhGFxdW-rKBD4XwUnSSILza>

7.2. Допоміжні джерела

1. Бедрій Р. Конституційно-правові основи громадянства України: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2006. 164 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/BEDRIY_2006.pdf
2. Ганущак Ю. К. Територіальна організація влади. Стан та напрямки змін. К.: Легальний статус, 2012. 348 с.

URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2012/09/ganuchak-prn-1.pdf>

3. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. М. Бориславська [та ін.] ; Центр політико-правових реформ. К.: ФОП Москаленко, 2012. 212 с. URL: <https://www.academia.edu/37916361/>
4. Кириченко Ю. В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду. М-во освіти і науки України, Запоріж. нац. техн. ун-т. Київ : Центр учб. літ., 2017. 538 с. URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/60e17c12-1eb2-4ca7-b736-b21d992d1be3/content>
5. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2003. 332 с.
6. Конституційна юрисдикція: підручник / за ред.: Ю. Г. Барабаш, А. О. Селиванов; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2012. 168 с. URL: <https://library.nlu.edu.ua/BIBLIOTEKA/SAIT/FAKULTET%208/1/KonstitucYrisdickc2012.pdf>
7. Матат А. Конституційні принципи: правнича теорія і практика : монографія. М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Навч.-наук. ін-т права. Каф. конст. права. Київ : ВАІТЕ, 2022. 180 с.
8. Міхальов В.О. Права людини в Україні: навчально-методичний посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 122 с.
9. Нестерович В. Ф. Виборче право України: Підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с. URL: <https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12299.pdf?srsltid=Afv-JuLof04EAsKt-QIHQlxMtdy8>
10. Про Положення про Офіс Президента України: Указ Президента України від 25.06.2019. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019#Text>
11. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15.11.2006. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970/2006#Text>
12. Статут Хмельницької міської територіальної громади в ред. від 14.06.2024 р. (рішення сорок першої сесії Хмельницької міської ради №3 від 14.06.2024 р.) URL: <https://www.khm.gov.ua/uk/content/statut-hmelnyckoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady>
13. Стецюк П. Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. Частина перша: посібник для студентів. Львів: Астролябія, 2003. 232 с.
14. Теліпко В. Е. Парламентське право України. Академічний курс. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.
15. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. К. : Ліра-К., 2009. 580 с. URL: <https://www.academia.edu/39731135/>
16. Цоклан В. І., Федоренко В. Л. Система джерел сучасного конституційного права України: монографія. К.: Видавництво «Ліра-К», 2009. 404 с.
17. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: монографія. К. : Юрінком Інтер, 2005. 560 с. https://aspirant.at.ua/Books/shapoval_suchasnij_konstitucionalizm_2005.pdf

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua/> – сайт Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua/> – сайт Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – сайт Кабінету Міністрів України

4. www.ccu.gov.ua/ – сайт Конституційного Суду України
5. <https://court.gov.ua/> – портал Судова влада України
6. <http://www.reyestr.gourt.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень
7. <http://mon.gov.ua/> – сайт Міністерства освіти і науки України
8. <https://dmsu.gov.ua/> – сайт Державної міграційної служби
9. <http://www.ombudsman.gov.ua/> – сайт Уповноваженого Верховної Ради з прав людини
10. <https://www.cvk.gov.ua/> – сайт Центральної виборчої комісії
11. <http://www.adm.km.ua/> – сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
12. <http://km-oblrada.gov.ua/> – сайт Хмельницької обласної ради
13. <http://khm.gov.ua/> – сайт Хмельницької міської ради
14. <http://www.nbu.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського
15. <https://decentralization.gov.ua/> – портал з питань децентралізації в Україні

Обліковий обсяг робочої програми – 1,12ум.др.арк.